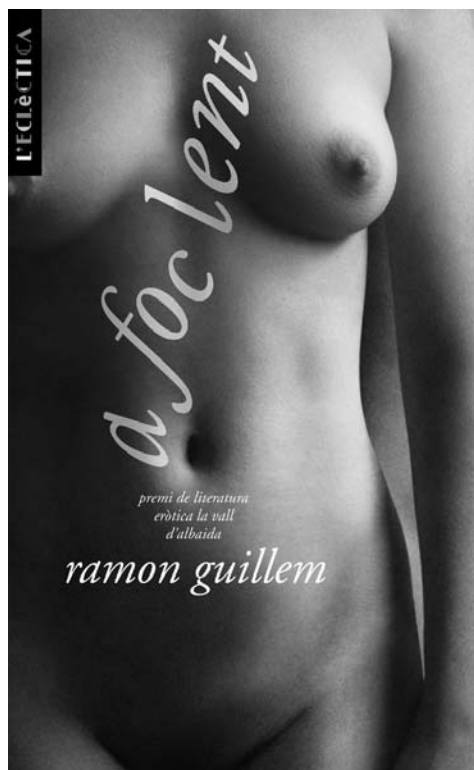

Desfici sense vici

A *foc lent* proporciona un entreteniment gojós que podrem fruitir a diferents nivells. Relata una història d'amor arravatada, que avança amb la mateixa força encisadora que té l'art i per l'alegre exercici de la carn, a l'enjogassat caliu de la vida.

Ramon Guillem (Catarroja, Horta Sud, 1959) ha fet del 2004 un any de reconeixements a la seua obra, amb el premi Octubre de poesia i el de literatura eròtica de la Vall d'Albaida com a collita. Sobretot s'ha prodigat entre els versos, però també ha buscat la diversitat d'expressió formal mitjançant el dietari, l'assaig i els relats breus, sense vocació d'exclusivitat. Ací, ens explica una història que incideix en el principal instrument sexual humà, el cervell, per tal de complir l'objectiu d'estimular la libidinosa calentura. I encara més.

La història comença mentre un escriptor, no massa maniàtic per a ser del gremi, recorda la seua coneixença d'una atractiva llibretera. La passió que llavors es desfermarà entre tots dos, afegida a la narració en primera persona i l'evolució temporal, ens introduirà en l'evocació i ens concen-

A FOC LENT

RAMON GUILLEM

PREMI DE LITERATURA ERÒTICA LA VALL D'ALBAIDA 2004

COL·L. "L'ECLÈCTICA", 112,

136 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

trarà en els avatars de la parella protagonista i farà créixer la intensitat narrativa amb la seua evolució. El protagonisme de la carn en *A foc lent* aprofita per a obrir-nos el pany de les imaginacions plaents, però en accedir a la cambra del preciós joc dels cossos també trobarem mostres d'altres luxes sensuals. Com ara la música, amb la seua capacitat per a comprendre, o la pintura i la fotografia, que fan de la imatge una interpretació d'evocacions anímiques. I la literatura, plena de sensacions codificades i d'espurnes per al pensament, que l'autor empra com a vehicle suggeridor per als lectors i com a referència que reverteix en les actuacions dels personatges.

Les anotacions transversals serveixen per tal de superposar nivells de lectura, que augmenten l'interés segons la nostra familiaritat amb els detalls. Per exemple el nom d'ell és Andreu V., possible homenatge a Andrea Vadja, protagonista de la novel·la *En lloança de les dones madures*, d'Stephen Vicinczey. O els pits d'ella, "pomes del paradís" com els tothora torbadors de na Carmesina. Aquestes curiositats aporten major frondositat al paisatge que envolta el relat, i són un símptoma evident de la feina de preparació esmerçada per Guillem. La narració fa

ús de descripcions detallades amb llenguatge desinhibit, il·lustrat sovint de metàfores, des d'on introdueix el comentari erudit i el gaudi que aporta l'art, amanit tot amb un raig d'ironia. Hi ha ironies més punyents, com quan l'Andreu pateix incontinença creativa després d'amistançar-se amb S., que diu: "...i fins i tot, jo que sempre era tan contrari a aquest gènere, a la redacció d'articles per a la premsa vaig gosar practicar, el súmmum, la crítica literària!, eixa pèrdua de temps tan innecessària i absurda, producte de ments desocupades i una mica ressentides, encara que gràcies als déus vaig adonar-me de la meua insensatesa i aviat vaig plegar"

Poc més, és un llibre acurat i d'entrellat ben embastat, amb alguns capítols que podrien ser arredonits relats curts. La senzillesa, l'espontaneïtat, resulten directes i converteixen aquesta relació d'amor carnal en l'esplet d'una nova celebració de la vida.

Eduard Ramírez

Una novel·la de tesi

A través del diàleg que manté una mare amb el seu fill, Josep Franco (Sueca, 1955) repassa alguns esdeveniments del segle XX en una narració que està al servei d'una idea: la llengua materna com a signe clau d'identitat.

AIXÒ ÉS LLARG DE CONTAR

JOSEP FRANCO

COL·L. "L'ECLÈTICA", 110,

220 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Si entenem per «novel·la de tesi» aquella en què hi ha un propòsit moral preconcebut, una intenció ideològica clara i primera, a la qual se supediten els diversos elements de la narració, podríem dir que *Això és llarg de contar* encaixa bastant bé en aquesta definició. La novel·la de Josep Franco és una llarga conversa entre una dona gran i el seu fill. La mare és un personatge sense estudis, la vida de la qual ha estat determinada pel seu origen rural i humil; ell, que va nàixer a mitjan dels anys cinquanta al mateix poble valencià —el dia que va morir Albert Einstein: 18 d'abril de 1955—, ara és un home adult, pare de família i escriptor. En el repàs que fan del seu passat, s'esmenten alguns dels esdeveniments destacats del segle XX a Espanya i al País Valencià: la procla-

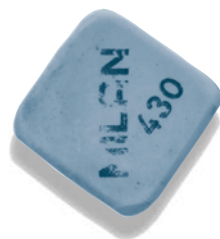

mació de la República, la signatura a Castelló de les Normes del 32, l'esclat de la Guerra Civil, la imposició de la dictadura, la riuada del 57, l'atemptat contra Carrero Blanco, la mort de Franco, les primeres eleccions democràtiques, l'intent de cop d'estat del 23F o la pantanada de Tous l'any 82. Donat que la intenció de l'obra —la tesi que dèiem— és la defensa de la llengua materna com a senya principal d'identitat, sovint els moments més rellevants de la història personal de la mare es fan coincidir amb els de la situació del valencià en el segle passat: són peces d'un discurs que s'ajusten de manera més o menys forçada, tot depenent dels fragments. I per si de cas algun lector no percep aquesta relació o té dubtes respecte del sentit d'algun passatge narrat per la dona, les intervencions del fill expliquen, aclareixen, evidencien allò que l'altra veu ja havia suggerit. Tant és així que, a mesura que els fets s'apropen a l'actualitat fins i tot deixen de mantenir aquell vincle ingenu amb l'existència de la mare; aleshores és el fill qui pren més sovint i més llargament la paraula, no per contar la seua vida, sinó per denunciar els atacs contra el valencià i els signes patris valencians —l'elecció de l'himne oficial, del nom de Comunitat Valen-

ciana, de la senyera amb la franja blava...—, o per defensar l'actuació de tal amic o conegut polític seu en els anys de la Transició.

En realitat en aquesta ficció importen poc les vides concretes dels personatges —per exemple de les dues germanes no es parla mai, només se sap que existeixen però es podria deduir de la seua absència total de la narració que, o bé no han deixat petjada en la memòria de la mare ni en la del germà o bé no tenen relació amb el valencià; per contra, Joan Fuster, tot i que no és cap familiar, hi apareix diverses vegades, perquè evidentment sí està lligat als avatars de la llengua— el que interessa és transformar-los en símbols: la mare esdevé «per via onírica», la representació de l'ànima col·lectiva dels valencians i el fill, en tant que escriptor, és una mena de parlant ideal.

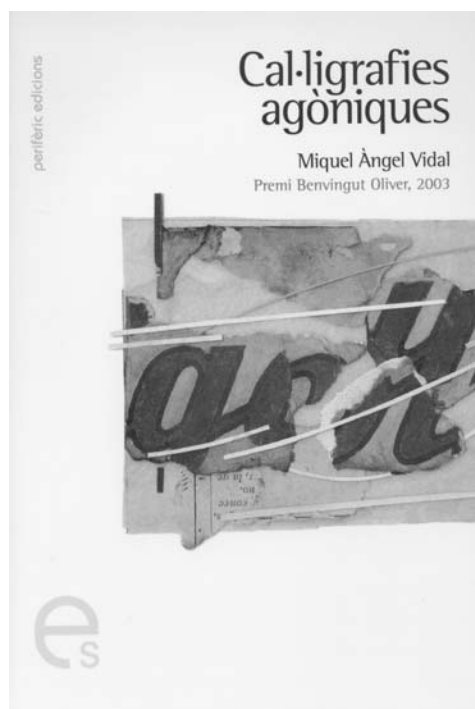
Cap preguntar-se, finalment, si una obra d'aquestes característiques encara pot funcionar com a text literari, sobretot quan no aporta res de nou al conflicte lingüístic valencià, qüestió central del llibre.

Arantxa Bea

Bona cal·ligrafia

Cal·ligrafies agòniques, del mallorquí Miquel Àngel Vidal, fou guardonada l'any 2003 amb el Premi Benvingut Oliver. Amb una escriptura ferma, acurada i sovint descarnada, la cal·ligrafia d'aquest autor s'instal·la a les antípodes de les agòniques.

CAL·LIGRAFIES AGÒNIQUES

MIQUEL ÀNGEL VIDAL

COLL. "ESCRITURES", 2

135 PÀGS.

PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2004

Quan comencem a llegir un llibre de narrativa curta, millor, quan acabem de llegir-lo, sempre pensem que uns relats ens han agradat més que uns altres per l'estructura, per l'originalitat del plantejament, pel tema que es tracta i com. Són excepcionals o, si més no, poc habituals els reculls en què tots els contes ens satisfan. Aquest és el cas de *Cal.ligrafies agòniques*.

Cada relat endinsa el lector en una època de "l'illa" (Mallorca) amb personatges ben dibuixats que són un reflex del seu temps. D'intel·lectuals a mesura de la seva època i del seu espai a persones comuns amb les preocupacions de la societat actual, tot passant per les "Madames Bovarys de ciutat". Tots ells, però, tenen una part de miserables, de fracassats, de frustrats, no hi ha herois a dintre del recull, són més

aviat tipus de la natura humana que acaben sucumbint a les seves febleses. Hi ha diversos punts remarcables a *Cal·ligrafies agòniques*, entre els quals destaca la variada estructura de les narracions, ben integrada en la història que es conta. De vegades és la veu d'un narrador omniscient que es mostra irònic, amarg o divertit segons l'ocasió, de vegades hi ha diverses veus que intervenen en diferents graus narratius. Parlem de la qualitat de l'estructura narrativa, ara bé, aquesta ha d'anar acompanyada d'un llenguatge que l'aferme, com és el cas d'aquesta obra, en la qual trobem un treball lingüístic que resulta molt més interessant amb els matisos de la parla mallorquina.

També vull posar en relleu l'aparició de nombroses referències a la literatura, integrades com a referències o aplicades a la història que hi ha en alguns relats: Llull, el cercle de poesia, Madame Bovary, Aguiló. Tot plegat fa que els relats ens acosten al món que descriuen.

S'ha de dir, tanmateix, que no tot són erudicions al voltant de l'arcàdia literària, i açò és, al meu parer, un dels millors aspectes del llibre. Hi ha també denúncia, hi ha exposició crua de qüestions que ens preocupen avui com a

integrants d'una societat criticable de la qual som responsables; m'estic referint al racisme, a la violència, a l'empobriment de l'esperit. Com he dit adès, cadascuna de les narracions es centra en una època diferent de Mallorca i, segons l'època, uns personatges, una societat, uns fets, un aspecte miserable, irrisori o cruel.

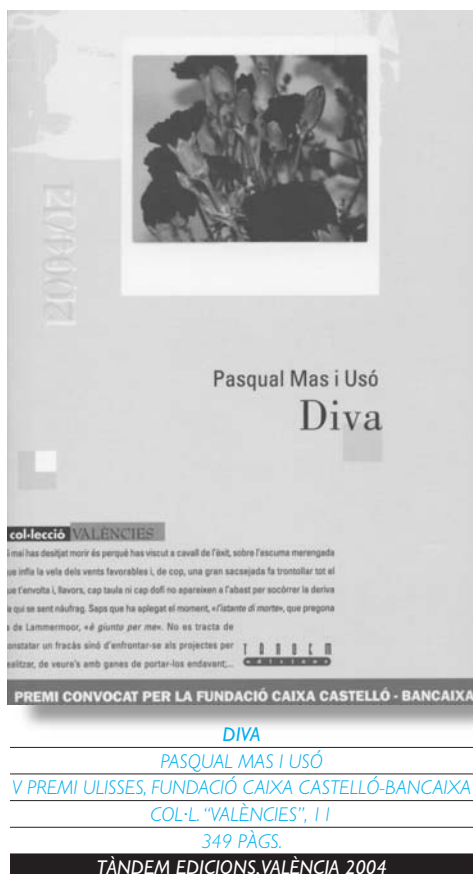
Miquel Àngel Vidal, amb aquest llibre de relats, ens proposa una narrativa actual que parla de coses antigues amb la mateixa eficàcia que descriu o denuncia aspectes de la nostra malmesa societat.

Maria Sirera

Una ombra lleugera

Assistim, de la mà de l'escriptor Pasqual Mas i Usó, a la representació d'un drama novel·lat. La vida d'una cantant d'òpera d'Almassora que viatja per mig món, recollint els triomfs que la seua veu li atorga. Un món que presència una guerra i tots els canvis dels primers anys del s. XX.

Amb *Diva*, obra guardonada per la Fundació Caixa Castelló-Bancaixa amb el premi Ulisses de novel·la, l'autor inventa i aporta a la galeria de personatges de la nostra literatura una nova adquisició: Quitèria Hermínia Gómez, una cantant d'òpera que canta com els àngels i a qui el prodigi de la seua veu porta pertot arreu, pels escenaris més representatius del *bel canto*, tant els europeus (Florència, Roma, Venècia, París, Barcelona, Malta, Lisboa, etc.) com els de la resta del món (Alexandria o Buenos Aires).

Escrita en primera persona, com unes memòries que evocuen el cant del cigne, el que ens crida l'atenció d'aquesta creació literària és el treball que l'autor ha decidit posar al centre de la seua obra, i que podríem resumir amb aquell vers de Kavafis "la ciutat on tu vages anirà". És a dir, l'Almassora natal de la protagonista és, a cada moment, el punt de referència de la cantant i, per molt lluny que es trobe,

les visites, les cartes, els records del poble, la figura del pare, hi són presents. Amb aquest insistent recurs, gaudim del retrat del nostre país a principis del XX, una societat rural i una sèrie de personatges, la família de l'Hermínia principalment, retratats amb una fidelitat i una estima evidents. Volem dir amb això que, tot i barrejades amb la resta del fil narratiu, hi trobem expressions i frases fetes que, com un deure que l'autor es proposa, volen rescatar la riquesa d'una llengua massa oblidada. Que això s'adapte feliçment o no a la resta de la narració és una altra història. El valor i la insistència, si més no, hi són.

Fora d'aquest cercle familiar i entranyable del qual parteix la història, hi assistim a l'univers delicadíssim de la música clàssica, del gènere operístic. Amb la lectura de *Diva*, aprenem, si més no, l'argument i les tècniques bàsiques de les òperes més famoses de la història. Quitèria Hermínia, la Minieta, el rossinyol d'Almassora, protagonitza els papers femenins dels llibrets més prestigiosos de la història de la música, val a dir, *La Traviata*, *El barber de Sevilla*, *Don Pasquale*, *L'elisir d'amore*, *Rigoletto*, *La sonnambula*, *Lucia de Lammermoor*, i un llarg etcètera. A banda d'això, són incomptables les referències concretes a altres textos operístics, amb els personages dels quals la protagonista se sent identificada per un motiu o un altre i amb els quals arribarà en ocasions a confondre's: *Carmen*, *Tosca*, *Selika*, *Manon*, *Norma*... Més tard i per causes d'exili,

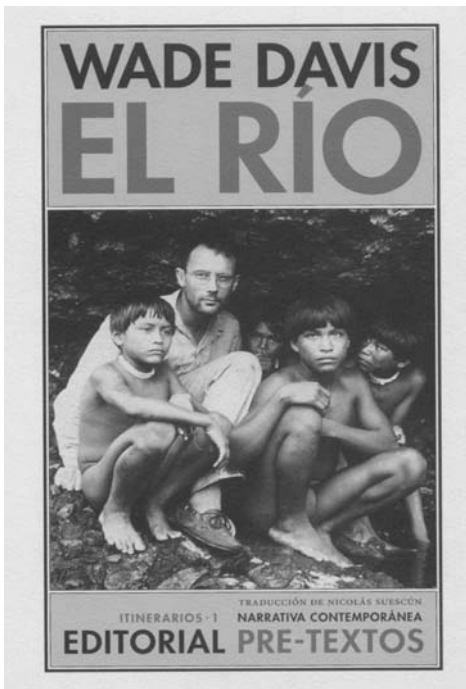
l'òpera esdevindrà sarsuela a Amèrica, el gran error, la traïció, el pecat, la por que l'obliga a canviar de nom. Amb el mateix esperit emmirallador, és aquí on se'ns desvetlla la pinzellada dramàtica de la novel·la: una dona sola, enmig de l'èxit més rotund, incapaç de lliurar-se a l'amor, que acaba perdent-se dins la seua pròpia ficció, per més que al final, una porta oberta a la vida s'hi endevine.

El conjunt de l'obra, un text llarg i intens, és en ocasions desigual. Les descripcions perden interès quan es veuen interrompudes pels comentaris poc creïbles dels personatges. Parlem de la dificultat de casar registres diferents en un sol argument. La repetició de situacions idèntiques, malgrat la diferència d'escenaris o de representacions, en què Hermínia s'endinsa en el libreto i dedica pàgines i pàgines a analitzar els personatges i les seues reaccions davant el drama. Una novel·la feta a partir de tres o quatre fórmules narratives que no assoleix un resultat final com es podia esperar. La literatura, la trobem en un estadi més enllà. La màgia de les paraules ha de superar la tècnica emprada per l'autor. Quitèria Hermínia Gómez, l'ombra lleugera d'aquestes pàgines, la *Spagnolletta*, no trascendeix del tot la mà de l'autor, per més que una lectura atenta i coratjosa acabe per fer-nos-la estimar. Potser no es tracta de qualificar la novel·la. Llegiu-la i en parlarem.

Begonya Mezquita

Una llotja d'esperits dansaires

Aquest primer títol de la sèrie «Itinerarios» no és cap llibre de viatges convencional: l'autor, Wade Davis, ens hi relata amb un talent innegable les àrdues investigacions acadèmiques que han efectuat diverses generacions d'estudiosos occidentals a l'Amazònia.

EL RÍO. EXPLORACIONES Y DESCUBRIMIENTOS
EN LA SELVA AMAZÓNICA

WADE DAVIS

TRADUCCIÓN DE NICOLÁS SUESCÚN

COL·LECCIÓ «NARRATIVA CONTEMPORÁNEA», 702
(SÈRIE «ITINERARIOS», 1), 644 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

Potser és la figura de Richard Evans Schultes, director del Museu Botànic de Harvard fins a la seua mort -l'any 2001- i font d'inspiració per a Davis i per al seu company Tim Plowman, qui acaba tenint un major protagonisme en aquesta obra. El llibre, amb una extensió considerable —gairebé set centenars de pàgines amb un cos de lletra petit i una mica incòmode—, sorprèn per l'estil llegidor i la indubtable habilitat literària. L'autor és capaç de saltar avant i enrere en el temps per contar-nos com l'investigador victorià Richard Spruce influí decisivament en Schultes —és memorable el capítol «La orquídea azul»— i com aquest, ahora, ho féu en el difunt Plowman i en ell mateix. Davis recrea amb l'estil d'una (bona) novel·la diverses situacions que no va viure i s'allunya sempre de qual-

sevol maniqueisme. Per exemple, no s'està de relatar amb tots els ets i els uts les salvatjades dels conquistadors espanyols, però tampoc evita dir que, en certes contrades, la influència del cristianisme va ser beneficiosa en interrompre pràctiques natives tan brutals com l'enterrament d'infants vius. Tampoc no amaga, ni de lluny, que l'objectiu inicial del seu mentor era el de millorar la producció de cautxú per a la indústria bèl·lica nord-americana durant la II Guerra Mundial. És aquest relat àgil, sense embuts i excel·lentment documentat, el que beneficia el llibre i el fa tremendament pròxim i amè... juntament, és clar, amb l'excel·lent castellà de l'edició, precís i ric, encara que no exempt d'algunes errades tipogràfiques ni de calcs literals, coses que semblen inevitables en un text d'aquestes característiques. No obstant això, els fragments magníficament escrits i literàriament enlluernadors són la nota predominant del conjunt, i sens dubte també cal agrair-los —i molt— al traductor: des del professor Schultes a bord d'un avió a punt d'estavellar-se i voltat de passatgers històrics mentre es dedica absort a contemplar un arbre per la finestra fins a la «història secreta» de la Coca-Cola que ens conta Davis en un to mig

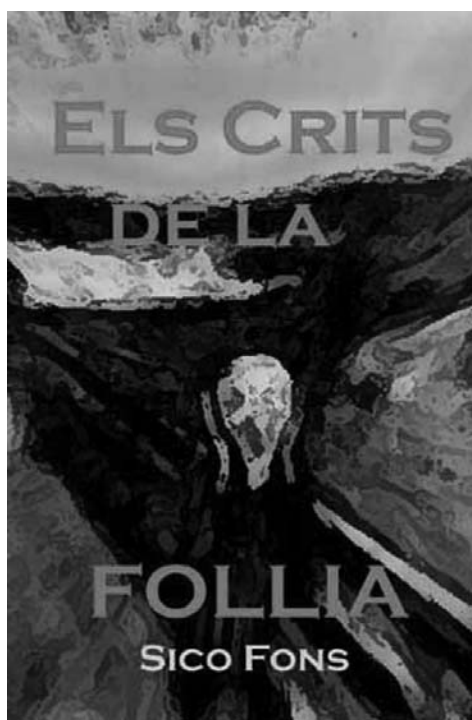
burleta i que serveix per explicar amb claredat la distinció entre la coca i la cocaïna, dos elements que sovint han estat confosos de manera interessada o barroera. Al marge de totes les dades científiques que hi aporta i de la manera brillant com les exposa, de les diverses ètnies i els diversos segles que testimonia, el treball de Davis —que no és el de tota una vida, sinó el de diverses— destaca per forjar una història de germanor entre els acadèmics de bona voluntat que han trepitjat l'Amazònia i que, d'una manera o d'una altra, n'han patit les conseqüències; una germanor que, en acabar la lectura, ens els fa veure junts en aquest mateix «palco de espíritus danzantes» que evoca un dels passatges més místics de l'obra, com si tots ells hagueren vençut, juntament amb l'autor, les fronteres de l'espai i del temps.

Felip Tobar

Si Edvard Munch alçara el cap...

Els crits de la follia és una història completament plana sobre un home que treballa en una feina que no el satisfà, i es vana del seu progressisme mentre cau contínuament en tota mena de tòpics, entre ells, el masclista

ELS CRITS DE LA FOLLIA

SICO FONTS

COL·L. "EL CAU NARRATIVA", 7

117 PÀGS.

ED. LA XARA, SIMAT DE LA VALLDIGNA, 2004

Aquesta història, probablement basada en fets reals, té dos únics elements positius: la contraportada no enganya, i l'autor fa un exercici de sinceritat al llarg de la novel·la, quan repeteix constantment que no sap escriure. La novel·la, narrada en primera persona, explica en quatre capítols la història d'un jove, Enric, que, segons explica ell mateix, pateix una crisi existencial constant. Quatre capítols expliquen la vida conjugal, la vida social, la vida laboral i finalment un capítol anomenat l'alliberament, que actua a mode de desenllaç final de la vida social i la vida conjugal i on, segons la contraportada, Enric aprèn a viure amb la seua crisi existencial.

La història comença el moment on ell i la seua parella semblen tindre problemes conjugals importants. A

partir d'aquesta baralla l'autor fa una analepsi encara més enrere i narra l'entorn social on es va desenvolupar la història: abans i després de Júlia, la parella. Enmig la narració aprofita qualsevol excusa per incloure alguna història, generalment en forma de conte no-publicat. Mentre explica la seua vida, el protagonista intercala unes reflexions constants: la seua ineptitud a l'hora d'escriure i el seu desconcert envers la societat. El final, que no explicaré per si algun lector arriba al darrer capítol i ho fa amb alguna mena d'intriga, és previsible i sembla concloure la crisi existencial d'aquest jove vallenc.

Si el llibre *Els crits de la follia* en comptes d'estar enquadrat estiguera encara en galerades, pensaria que l'autor és un adolescent. M'explique: la narració no aporta cap mena d'interès per al lector. El narrador només és capaç de parlar d'ell mateix i les seues crisis existencials sense aportar cap dada que ens n'explique les raons. L'única crisi que sembla que tinga és la dels trenta, acompanyada d'un seriós complex de Peter Pan. Els diàlegs són buits, reiteratius, i massa literals: és a dir, sembla que els haja copiat fil per randa de la gravació d'un dia de paella i vinet amb els amics. Els personatges són plans i exagerats: semblen basats en personatges i amics

reals, però portant les seues peculiaritats a l'extrem. És certament curiós el tractament que fa de les dones, car sembla que només les lesbianes siguen suficientment cultes com per a portar una conversa d'un "cert nivell". Amb els prejudicis que té sobre les dones, no estranya gens el final de la història.

L'estil de l'escriptura tampoc se salva: és inestable, i combina de manera poc convenient els registres formals i informals, apart que, en ocasions, sembla sotmetre el lector a una bateria de cultismes innecessària, potser per tal de convencer-lo de sotamà que en realitat és un bon escriptor però és incomprès per la societat. No sé si insisteix tant en afirmar que és un nefast escriptor per provocar la nostra compassió o per convenciment. Però ni tan sols per aquest acte de sinceritat paga la pena llegir *Els crits de la follia*.

Marta Insa

Tendresa, immigració i postguerra

Ens arriba l'última obra guanyadora del Premi Enric Valor de Novel·la, d'un dels components del Grup de Castelló, Vicent Pallarés. *L'àngel covard* està inspirat en la postguerra, com tantes altres novel·les editades aquests últims anys, però ho fa des d'un punt de vista inusual: el d'un xiquet de pocs anys.

L'ÀNGEL COVARD

VICENT PALLARÉS

PREMI ENRIC VALOR DE NOVEL·LA 2003

COL·L. "L'ECLÈCTICA", 109

304 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

En els últims anys, fruit de l'efecte "soldados de Salamina", tant en la nostra literatura com en l'espanyola s'han produït moltes novel·les ambientades en la guerra i la postguerra. *L'àngel covard* es podria englobar en aquest "corrent", però té la peculiaritat que el protagonista no ha viscut ni coneix res del període bèl·lic; tanmateix, amb la seua vivència personal ens trasllada de ple al tètric panorama de la postguerra. El narrador és Albert, un xiquet de set anys que ens explica la realitat a través del que veu i del que sent; aquesta tècnica narrativa arrenca de tant en tant un somriure de tendresa al lector, donat que els esdeveniments que de vegades deixen perplex el protagonista són completament comprensibles als ulls de qualsevol adult que tinga nocions d'història contemporània, o haja sentit les històries dels pares o dels avis.

L'Albert i la seua família viuen en un habitatge modest d'un barri obrer de Barcelona a finals dels cinquanta. Son pare és un manobre docte, fanfarró i faldiller, amb un humor inestable amb tendència als arravats i les rabietes, que paradoxalment, venint d'un passat progressista i republicà, emmarca l'educació del xiquet i el tracte a la dona en uns paràmetres estrictes, arcaics i, en ocasions, certament violents. La història està farcida de petites historietes, anècdotes, situacions que expliquen d'una banda les penúries de la població civil durant els duríssims anys cinquanta, i d'altra banda els contrastos que la massa migratòria del camp a la ciutat trobà en establir-se als barris obrers de Barcelona. Aquests paisatges i contrastos, ben coneguts per l'autor, estan ben descrits i són recurrents al llarg de la novel·la. Al llarg de tota la història, on es combinen personatges i situacions, apareixen ombres en la vida del xiquet: un amor incipient, pecaminós i no correspost, i el misteri de com van morir els seus avis.

Si és cert que Pallarés aconsegueix fer-nos entrar en aquest clima de severitat i pobresa, i adapta molt bé la veu del xiquet, el fa créixer massa ràpid. En ocasions Albert es comporta —biolò-

gicament parlant— més com un adolescent que com un xiquet, ja que amb set anys les experiències sexuals que narra són del tot inusuals.

Marta Insa

Una vida en dos segons

Herman Mussert, exprofessor de llengües clàssiques, es desperta un bon dia en l'habitació d'un hotel a Lisboa. Això no tindria res d'estrany si no fos perquè està convençut que la nit anterior era al seu llit d'Amsterdam. I a més, té la sensació d'estar mort.

LA HISTÒRIA SEGÜENT

CEES NOOTEBOOM

TRADUCCIÓ DE MARIONA GRACACÓS

COL·L. "L'ECLÈCTICA", 113, 121 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Hom ha dit que les dues parts en què es divideix aquest llibre correspondrien als dos segons exactes abans de la mort del personatge —i també narrador— Herman Mussert. Un segon per a cada part.

Dos segons que donen notícia d'aquella creença que la vida ens passa pel davant tot just estem morint. I la vida de Mussert és la d'un professor de llengües clàssiques involucrat en un escàndol de faldilles amb Maria Zeinstra, professora de biologia del mateix institut, casada al seu torn amb el professor d'esports —i poeta mediocre— d'aquest mateix institut que ha tingut una aventura amb Lisa d'India, la millor alumna del centre. L'adulteri comés entre el nostre protagonista i la Maria Zeinstra li va costar la plaça de professor i va tenir lloc precisament en l'habitació de Lisboa,

on vint anys després despertarà inesperadament. D'altra banda, *La història següent* és un d'aquests llibres que té la capacitat de convertir en personatge una ciutat. La relació entre Mussert i Zeinstra sembla que no tinga sentit si no és immersa en l'hotel, els carrers, les places, el riu, els bars i restaurants de Lisboa per on tots dos hi han passat i hi han conversat.

És el mateix Mussert qui explica la seua pròpia història mentre va resituant-se en aquella habitació de Lisboa. La vida com a docent, la seua relació amb la Maria Zeinstra i amb la Lisa d'India, la seua faceta d'escriptor de guies de viatge, etc, conformen la primera part —el primer segon— del llibre. Tot amarat de reflexions sobre la llengua llatina i llurs autors, que ell s'entesta en traduir per pur entreteniment.

La segona part —el darrer segon— és una estranya travessia en un vaixell, una mena de barca de Caront, amb una colla d'ànimes com la seua de procedències geogràfiques i professionals diverses que expliquen les seues vides. Aquí és on Mussert explica, per exemple, el desenllaç de la seua.

La història següent és la primera novel·la traduïda al català de Cees Nooteboom, escriptor holandés que viu a cavall entre Amsterdam, Mallorca

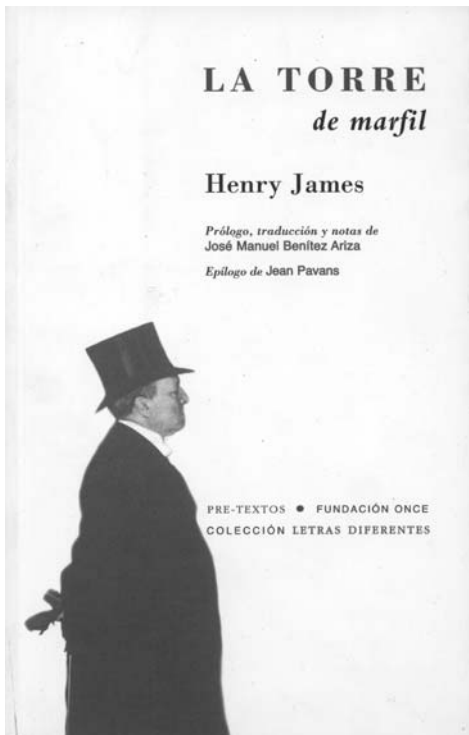
i Alemanya. Considerat un dels escriptors més originals del segle XX, Nooteboom ha estat candidat a premi Nobel en diverses ocasions. Potser el fet de parlar una llengua minoritària com el neerlandès i d'estar en contacte amb una altra de minoritzada com el català li fa afirmar coses com aquesta en la revista L'Illa: "Vint-i-un milions de persones parlen (...) neerlandès. Però si aquesta llengua estiguera menys estesa i fóra petita, més reduïda, jo la defensaria".

Marc Candela

L'art de l'el·lipsi

La torre de marfil és l'última obra, inacabada, d'Henry James, una novel·la sobre la cobdícia i els comportaments socials i morals dels rics americans. L'edició espanyola té el gran interès d'incloure el diari de treball que James va escriure mentre la portava entre mans.

LA TORRE DE MARFIL

HENRY JAMES

PRÒLEG, TRADUCCIÓ I NOTES DE

JOSÉ MANUEL BENÍTEZ ARIZA

EPÍLEG DE JEAN PAVANS

COL·L. "LETRAS DIFERENTES", 14, 302 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, FUNDACIÓN ONCE,
VALÈNCIA, 2003

Henry James és un escriptor fascinant, però difícil. Potser la seua fascinació deriva, entre altres coses més, de la mateixa dificultat per comprendre el seu món, treballat i construït d'una manera meticulosament artesanal, a la recerca d'una perfecció i una bellesa gairebé inhumanes. La paciència i dedicació que hi posa l'autor reclama, en correspondència, un esforç d'atenció i concentració per part del lector. No es poden llegir les seues novel·les, i encara menys aquesta, a una velocitat normalment acompanyada. La prosa de James exigeix un *tempo* molt lent per tal de penetrar, fins a un cert punt només, en el sentit de les frases una per una i globalment.

La torre de marfil resulta especialment problemàtica perquè l'autor, dels deu llibres en què la tenia projectada, només en va escriure tres i una part del quart. En realitat, el fragment que ens ha deixat

comprén el que en diríem els prolegòmens de la novel·la: la presentació dels personatges i la situació en què es troben en el moment en què James planteja el tema central. El pol entorn del qual es desenvoluparà la història que pretén contar, és la fabulosa herència que ha rebut el nebot —l'heroi de l'obra— d'un financer, i les reaccions que es produiran en ell i els personatges amb qui es troba relacionat. Els quatre llibres són, doncs, dins la manera de compondre d'Henry James, com el primer acte d'una obra teatral, amb les corresponents escenes o capítols.

Ara bé, no resulta gens fàcil resumir la història que ens conta en aquesta novel·la, ja que està reduïda al mínim. Podríem dir-ne que la llegim “resumida”, pel mateix autor. El que li importa, sobretot, són els personatges, les relacions i reaccions entre ells, el que han de pensar o dir en determinades circumstàncies. L'argument no disposa i lliga esdeveniments i accions, sinó caràcters i comportaments.

La història, el pretext de l'obra, resta implícita i concentrada en un motiu simbòlic en què convergeixen les línies de força que vénen dels diferents personatges. En aquest cas —un altre és el que indica el títol d'una altra novel·la seua, *La copa d'or*— és una torre d'ivori, dins

la qual l'heroi ha guardat un sobre lacrat que li ha arribat i que, de moment, no obre: un llegat, sospita. La torre d'ivori significa no sols el tancament en què es troba el personatge central, sinó també un punt de suspens, que potser queda en res, a causa del sobre que hi resta indefinidament sense obrir.

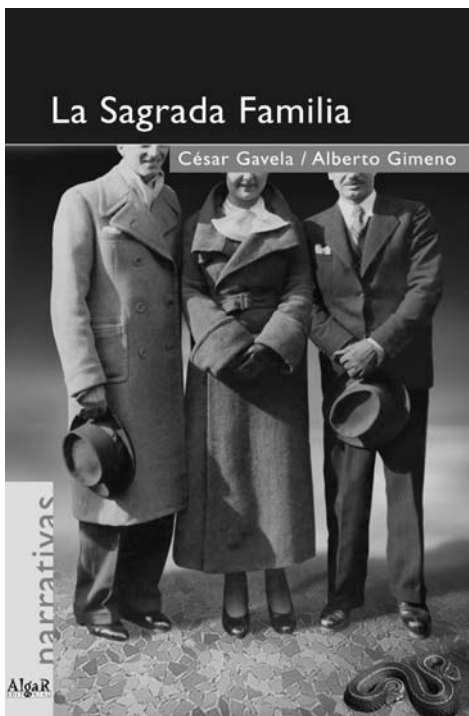
El llarg text que James va escriure mentre pensava i imaginava la seua obra, té, en principi, el valor de “contar” els punts principals de la novel·la completa, amb els seus deu llibres. Això d'una manera molt general, però sistemàticament el·líptica, indirecta, com la part inicial escrita .

Ben mirat, Henry James tampoc no ens proporciona un “resum”, en aquest estadi *in progress*, de l'obra. És cert que alguns punts dels quatre primers llibres estan més explícitament contats que en els publicats. Però, tot plegat, aquesta mena de diari literari és ja el text, en diríem, primitiu. El seu valor és important en la mesura que ens permet veure com “cavil·lava” l'autor, com veia els personatges, com havien d'actuar a propòsit dels fets que discretament James hi va enfilant, buscant, com diu ell, les “frontisses” que permeten “compondre” i lligar situacions i caràcters.

Josep Iborra

Aciago abolengo

La sagrada familia es una novela de cuidada prosa y ambicioso aliento que sitúa el destino de una familia de alcurnia en la Barcelona de principios del siglo XX, pero que fluctúa en sus causas y consecuencias desde finales del siglo anterior a los primeros años de la posguerra civil.

LA SAGRADA FAMILIA

CÉSAR GAVELA I ALBERTO GIMENO

PREMIO DE NARRATIVA CIUTAT DE VALÈNCIA

COL·L. "NARRATIVES", 11, 335 PÀGS.

ALGAR EDITORIAL, ALZIRA, 2004

La novela *La sagrada familia* obtuvo el último premio Vicente Blasco Ibáñez de narrativa en castellano que convoca cada año el Ayuntamiento de Valencia; sólo unos pocos meses después de su fallo se ha publicado por Algar en su colección de novela. Sus autores, César Gavela y Alberto Gimeno, han dedicado a *La sagrada familia* largos años de esfuerzo documental y de escritura en un trabajo de sucesivas versiones corregidas por uno y otro; la dificultad que entraña el desdoblamiento de cada autor en sucesivo escritor y crítico me parece meritoria, y de hecho no resultará fácil encontrar un precedente significado de novela a cuatro manos como esta. A César Gavela, nacido en Ponferrada en 1953, pero vecino de Valencia desde hace años, lo conocíamos como el seguro narrador de *La*

raya seca (Premio Ciudad de Irán 1955), *El puente de hierro* (Premio José María de Pereda 1998) y, en especial, *El obispo de Cuando* (Premio Torrente Ballester 2001); a Alberto Gimeno, como el poeta de *Ascensión de la Quimera* (1977), así como crítico literario y traductor.

La novela la constituye materialmente una larga confesión enviada como última voluntad por Narciso Gigante a un sobrino suyo llamado Eladio, que siempre pensó ser su hijo; además, está firmada el día en que el primero decide suicidarse lanzándose al vacío desde la peña más alta de la abadía de Montserrat. Estos datos iniciales son cualquier cosa menos una excepción en el aciago destino de una familia catalana, los Gigante, que “fue dueña de Barcelona” en su momento, y dan el tono de una historia colmada de esplendores y tragedias. El trágico acento de testamento espiritual con que escribe Narciso durante su último día, justifica en buena medida un dramatismo recurrente que de otra manera habría resultado un tanto anacrónico; pues toda su existencia se repasa así eficazmente, desde la herencia del odiado padre que dirige con su herencia los pasos iniciales del hijo por los burdeles de Barcelona hasta el 30 de junio de

1945, fecha en que se quita la vida el infortunado Narciso.

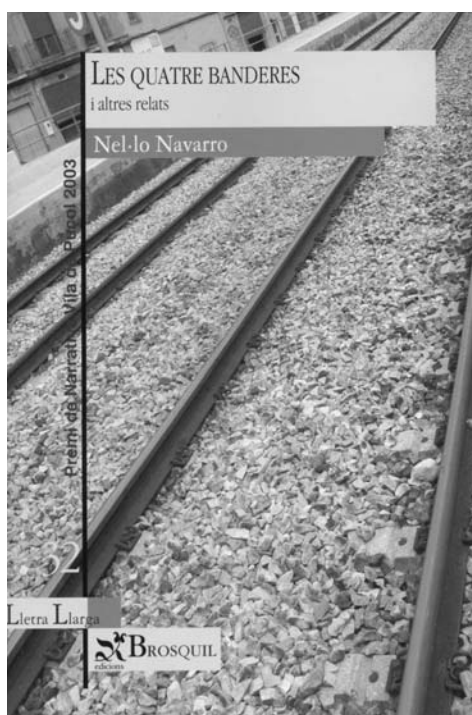
La sombra de los Gigante empieza a proyectarse cuando la madre de Narciso muere de parto y cuando su padre es asesinado por uno de sus criados; prosigue con los acontecimientos revolucionarios de julio de 1909 en Barcelona, sigue su curso con la muerte de Carolina, la hermana de Narciso, y desemboca en las tinieblas cuando Rosalía, su sobrina, con la que este tiene un idilio, se convierte en miliciana anarquista durante la Guerra Civil y se refugia en la finca familiar de Vallvidrera: Narciso incendiará Vallvidrera sin saber que Rosalía ha quedado dentro.

Es elemento sustancial de la novela una tendencia narrativa a culminar las escenas con un fuerte matiz escenográfico, como el de Carolina con los brazos en cruz en el lecho de muerte o los criados y los perros huyendo de una Vallvidrera en llamas; resultan especialmente destacables el lenguaje cuidado y culto, en ocasiones rozando el cultismo, así como el amplio trabajo de documentación léxica e histórica de una novela de largo aliento y minuciosidad descriptiva, cuya lectura no dudo en recomendar.

Miguel Catalán

Interferències del passat i de la imaginació

Aquest llibre presenta cinc relats lligats per dues característiques constants però versàtils: les fondàries de la memòria i la televisió com a casualitat reiterada. Els seus paral·lelismes i interferències ofereixen temptadors jocs de la imaginació.

LES QUATRE BANDERES I ALTRES RELATS

NEL·LO NAVARRO

PREMI DE NARRATIVA VILA DE PUÇOL 2003

COL·L. "LLETRA LLARGA", 32, 89 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

Nel·lo Navarro (Vall d'Uixó, 1960) és un d'aquells autors valencians que basteixen la seua obra amb tenacitat i bon ofici, sense abjurar-ne per la ingratitude o la poca atenció. I fa bé, perquè ho fa bé. Ha recollit contalles populars, ha publicat poemaris, una novel·la, i un altre recull de contes que ja n'avançava indicis. Segons els comentaris de Vicent Usó i d'Agustí Hernández (en aquesta revista) al *Cantó de la dula* (Brosquil, 2002) destaca el domini del llenguatge per part de l'autor, amanit de parla popular amb una barreja de senzillesa i d'ironia. Al llarg de *Les quatre banderes i altres relats* confirmarem la percepció, i també la continuïtat de referències temporals al voltant de la Guerra d'Espanya, i especials, amb l'habitual presència de l'imaginari Benigasló.

Esmentava Usó que Nel·lo Navarro concebia els relats com un joc d'ambigüitats, així com la seua precisió i "l'equilibri entre el realisme i l'exageració" que confereix als seus personatges. Al seu torn, Hernández dibuixava el recurs d'explicar-nos les històries mitjançant fragments que contenen situacions antigues i d'altres referits a "situacions més recents en què interactuen personatges del present i del passat". Això és una constant en tot el llibre que ens ocupa, convertida en recepta estricta durant la narració que dona títol al recull. La memòria, doncs, sempre és un esperit invocat per les narracions de Navarro, i allí ens la fa respirar. Però en aquest llibre utilitza la televisió com a element catalitzador arreu, amb un protagonisme tan discret com inevitable. Valga com a prova el títol amb el que el recull va guanyar el Premi Vila de Puçol: *Televisions*.

Aquesta presència quotidiana de la televisió serveix de fil o desencadenant de les històries, amb un vel eteri que ajuda a connectar amb la memòria. La memòria que constantment acompanya el present, amb una reconstrucció insistent i independent, camins que es creuen i confonen les empremtes. Perquè una ensenyança

latent dels relats de Navarro és que, malgrat els conflictes i els enfrontaments hi ha, al capdavall, la permanència dels espais.

Amb l'evocació, ens capbussarem en la foscuria del passat. Sobre aquest fons l'autor fa aparèixer l'arbitrari llampec, la claredat del record que guia les narracions cap a unes conclusions iròniques, i de vegades suaument morals. També trobarem un pòsit amable de vivència del país, rememoració d'amplàries de visió i respir, muntanya i terra productiva, les relacions planeres i gens secretes als pobles. Navarro no pateix ànsia per trobar les dreces de les sentències definitives, la seua redacció desplega cada descripció com si ens acaronàs. Les frases dels seus relats són pacients en la descripció, reconfortants pel seu propi ritme pausat de creixement. Així ens introdueix en la suggestió de l'ambient que reclama el recorregut de la història, de manera que puguem mirar-nos els esdeveniments des de la perspectiva dels protagonistes. Una complicitat que sembla aconseguir amb facilitat.

Eduard Ramírez

Crit de lluita

Jordi Querol és un escriptor que ha conreat amb habilitat la novel·la de gènere, històrica o de ciència ficció. Aquesta que us presentem ara sembla estar escrita, sobretot, per a valencians; i podria tractar-se d'una combinació, en principi impossible, dels dos subgèneres esmentats.

NO AIXAFARAN EL MEU POBLE

JORDI QUEROL

COL·L. "NARRATIVA", 40.

135 PÀGS.

TABARCA LLIBRES, VALÈNCIA, 2004

No aixafaran el meu poble sona a crit desesperat que, com un anhel de llibertat, desperta la consciència i engega la revolta. Un crit que només es pot fer per expressar la voluntat de desempallegar-se per sempre més d'un jou tan pesant i feridor com el record que es recrea a tothora en el pensament de Nicolae Romanescu, el protagonista del llibre. A la Romania del segle XVIII, que és el lloc i el segle on transcorre l'acció narrada, se situa el país, anomenat Valàquia i que és dominat pels turcs i governat per uns prínceps tributaris del Sultà, on s'escoltarà amb força el crit que encendrà la flama de l'alliberament nacional. El jove Nicolae, esperonat en tot moment pel record de l'assassinat dels seus pares a mans dels turcs quan encara era un xiquet, sent més que ningú la necessitat de canviar aquesta

situació injusta i vergonyant; i per això mateix esdevé cap dels *haiducs*, bandolers patriotes en lluita contra els invasors i la noblesa. L'esperit de venjança i el desig de llibertat el portaran a aliar-se amb el *voivoda* de Valàquia, Constantin Brâncoveanu, que té la intenció de modernitzar el país i d'espolsar-se de sobre els turcs. Nicolae haurà de desprendre's de l'orgull per mostrar-se com el seu vasall més submís i guanyar-se la seua confiança. Juntament amb els fills de Brâncoveanu, els prínceps Ioan i Elena, el Menjaturcs, com es coneix popularment Nicolae, assolirà la seua venjança. Es tracta d'un llibre on la conspiració i la possible traïció dels que es consideren aliats sempre plana per sobre del cap del personatge protagonista. Perquè per a Nicolae, tan despreciable és l'invasor com aquells que hi col·laboren per tal de mantenir el *status quo*. El dubte constant, basat en el sentiment de desconfiança envers els altres, propicia les especulacions del lector i les seues ganes de seguir la lectura per comprovar si anava errat o, pel contrari, l'encertava de ple. L'apassionament dels personatges pels ideals que defensen és tan gran que es pot confondre fàcilment amb la fe cega i el dogma, amb la ferma creença de

posseir la veritat definitiva i una causa sagrada. Els infidels, els que abracen la falsedat, els que van errats i cecs són, sempre, els altres. De manera que ens trobem, com sembla que no podia ser d'una altra manera en un llibre de literatura juvenil, amb uns quants personatges arquetipus, *alter ego* d'altres personatges històrics, que reviu part de la Història de tots els pobles sotmesos en les pàgines d'un llibre, i per tant, d'una manera que no ha de ser, necessàriament, del tot fidel. Les llicències que es pot permetre un escriptor de novel·la històrica poden ser il·limitades. La literatura, més que històrica o fantàstica, ha de ser lliure, com ho volia ser Joan Baptista Basset i Ramos.

Sergi Verger

Cosas de niños

No hay tiempo para jugar de Sandra Arenal, ilustrada por Mariana Chieso, editada por la reputada y peculiar editorial Media Vaca, nos recuerda, doce años después de la primera edición, la lucha de esa mujer mejicana contra la indiferencia.

NO HAY TIEMPO PARA JUGAR.
RELATOS DE NIÑOS TRABAJADORES

SANDRA ARENAL / MARIANA CHIESA

COL-L. "ÚLTIMAS LECTURAS"

115 PÁGS.

EDITORIAL MEDIA VACA, VALÈNCIA, 2004

A principios de los años noventa, Sandra Arenal (nacida en la ciudad de México un 29 de noviembre de 1936 y fallecida el 19 de marzo de 2000 en Monterrey), activista incansable, investigó para dar la palabra a niños trabajadores del área metropolitana de Monterrey (México). Dedicó a ellos parte de su vida, a través de su labor profesional como educadora. *No hay tiempo para jugar...* es la cosecha de diversos testimonios de niños entre 6 y 16 años (que tendrán hoy en día entre 18 y 32 años) quienes trabajaron entre otras cosas de vendedores de periódicos, obreros, limpiavidrios, vendedores de chicles, empacadores en almacenes, prostitutas... Estos “chavos y chavas” se enfrentan de manera precoz a la ley del más fuerte siendo los más débiles. Hacen frente a

la precaridad, al pensamiento “capital”, a la fractura social y a la ignorancia. Las familias numerosas, las madres solteras, los abusos patronales y familiares son todos ellos “causa” de la realidad callejera, pudiendo llegar a crear una amalgama. En efecto, cada niño, quiero decir cada persona, tiene su historia, su propia “consecuencia”, su propia fatalidad. Unos son empujados por sus familias a “jalar”, otros se incorporan ellos mismos al trabajo; algunos huyen de un hogar inseguro, incierto y no les queda más remedio que la calle y sus injusticias. Hay quien siguió estudiando y otros que no, por haber sido explotados por los patrones o los familiares.

Las cuestiones primordiales son: ¿qué será en 2004 de Jheny, Roberto y Elisa o de Carlos, Cipriana y Alberto y de todos los innombrados? Lógicamente, nos preguntamos también que será de sus hijos. ¿les gustará la escuela?, o mejor dicho, ¿la situación económica de sus padres será suficientemente buena para ofrecerles la oportunidad de gustarles la vía escolar?, ¿a qué edad iniciaran sus vidas laborales? Pero sobretodo, ¿tendrán tiempo para jugar, tiempo para vivir? Hablamos aquí del caso de México, pero no podemos ignorar que

el mayor porcentaje de niños trabajadores en el mundo se sitúa en Asia y en África.

Esta obra emociona al lector, una emoción caracterizada por la rabia y el disgusto. Un disgusto hacia el mundo y sus normas directivas. Un disgusto hacia si mismo, dado que ya conocemos el problema, que ya conocemos nuestras propias preocupaciones crónicas hacia las turpitudes de nuestros iguales en algunas partes del mundo, hacia ciertos tipos de personas: los niños.

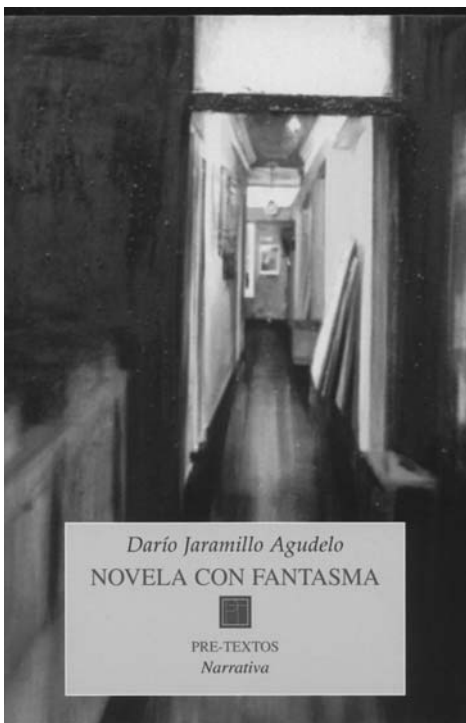
Destacan también las ilustraciones de Mariana Chieso (La Plata, Argentina, 1967) quien no se aparta nunca de la realidad y no podemos pasar por alto el trabajo de la editorial Media Vaca que ya nos acostumbró a un estilo peculiar con logotipos significativos e insólitos, comentarios inteligentes y sensatos, portadas rigurosamente elaboradas, formatos y tipografía fácilmente identificable. No dejan nada al azar y eso se nota claramente hojeando sus libros.

Jerome Biard

Una historia resistente

Páginas lúcidas y divertidas son las que componen esta novela escrita en 1996 por el poeta y escritor Darío Jaramillo. Planteada como un juego textual, *Novela con fantasma* es un ejercicio de precisión y fresca narrativa sobre la historia de un millonario.

NOVELA CON FANTASMA
DARÍO JARAMILLO AGUDELO
COL·L "NARRATIVA", 201 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

Novela con fantasma del escritor Darío Jaramillo Agudelo es una novela corta que contiene la historia de un crimen narrada con una excelente dosis de ironía y humor a cuenta de un narrador poco común y un fantasma inexperto. Fiel a su rutina diaria, el millonario colombiano Lázaro Jaramillo se dirige a la finca de oriente donde lo espera su mujer Ruth. Durante el trayecto, que ocupa prácticamente los primeros nueve capítulos, Don Lázaro aprovecha para bucear en su pasado y saborear la cadena de circunstancias que lo han conducido a ese momento de plenitud presente hallado finalmente a los sesenta años. Apenas unos metros de distancia separan su coche de la puerta de la entrada cuando unos individuos

se acercan al coche y disparan al chofer con la intención de secuestrar al millonario colombiano. Lo interesante de estas páginas con ingredientes de género negro es que el suspense que podría esperarse de una historia de este tipo no se da. Ese narrador que novela en tercera persona la historia del millonario Lazaro Jaramillo tiene un gran poder en el relato y, además de controlar y saber todo sobre los personajes, se adelanta a las conclusiones que el lector puede estar extrayendo con la lectura de la historia. La sumisión a un esquema tradicional narrativo echaría a perder justamente esta virtud del relato que es el atrevimiento, la ironía y el distanciamiento de ese narrador utilizado por el autor colombiano para volver del revés las convenciones de la ficción.

La duda que sobre la veracidad de la historia suscita en el ánimo del lector este narrador se intensifica y complica en la segunda parte del libro con la intervención de un fantasma. El espectro, liberado del cuerpo todavía con vida del millonario, contará con la ayuda desinteresada de un ingeniero y un abogado para poner en fuga a los secuestradores y dotar al relato de una atmósfera fantástica. Descritos desde el entorno social al que pertenecen, los

caracteres protagonistas de la historia son individuos un tanto patéticos que vienen a decirnos lo mucho que se parecen a los individuos de carne y hueso del mundo de verdad. En esta dirección, el escritor colombiano se sirve astutamente de la frescura de una narración, contada en presente y jalónada por las calculadas apreciaciones de ese narrador poco fiable, para jugar con ese espacio ficticio —un tanto fantasmagórico— desde el que es posible transformar imaginativamente la realidad y sonreír a pesar de lo grotesco de los derroteros por los que los individuos, reales o inventados, dirigen sus vidas.

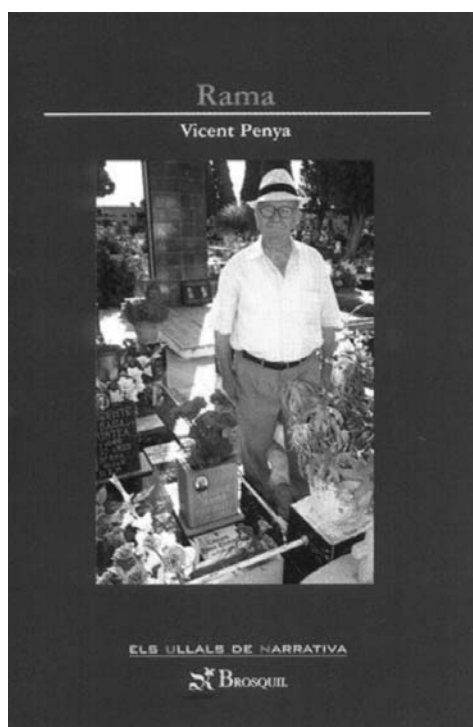
Novela con fantasma se lee con gusto. Llena de guiños y desdoblamientos se sustenta sobre una historia inverosímil pero hábilmente contada. Con una escritura exacta y extrañamente transparente, el mundo fantasmal descrito por Darío Jaramillo en estas páginas tiene fuerza. La frescura de la narración y el humor con sello propio que salpica cada una de estas páginas hacen de esta novela una lectura nada despreciable.

Teresa Villarroya

L'epopeia d'un home sol

Si l'èpica era reservada fins l'època moderna per als personatges més o menys acimats, Vicent Penya ha bastit l'èpica d'un home sol, humil, "un entre tants" amb una contundència i rigor que fan d'aquesta una excel·lent novel·la ensembla que testimoni viu de la història.

RAMA

VICENT PENYA

COL·L. "ELS ULLALS", 4, 253 PÀGS.

BROSQUIL EDICIONS. VALÈNCIA, 2004

L'impetuós Vayreda escriví a les acaballes del S. XIX els seus *Records de la darrera carlinada* per a què els seus fills sentiren "glatir, algun cop, el crit de la pròpia sang", Vicent Penya ha tingut l'encert i la paciència de recuperar per al públic la història —i les històries corals, polièdriques, civils— de Vicent Rama, un veí de Rafelbunyol (l'Horta) que ha viscut en carn pròpia els esdeveniments que marcaren el S. XX. *Rama* suposa un conscient procés d'imbricació del personatge en la Història, com a projecció i síntesi en una persona dels factors ambientals; tot i que en aquest cas no es tracta de cap artífici literari ni de cap Cide Hamete Benengeli, sinó d'un personatge ben real. I és ací on sentim glatir nosaltres la sang de la Història viva, en

les paraules d'un home de carn i ossos que descriu, en primera persona, l'esdevidre col·lectiu i personal, des de la II República a l'espant de la guerra i els horrors de la postguerra, alhora que la lluita per la vida en el sentit més cru i directe del terme. Sobre aquest canemàs dels records personals de Rama, Vicent Peña ha abocat el bo i millor del seu ofici d'escriptor, d'escriptor pacient, sòlid i precís, que amb un domini profund de la llengua, ha proporcionat una novel·la que navega més enllà del testimoni i de la literaturització de la realitat, perquè ha d'esdevidre un símbol, un reflex, un bocí viu de la nostra història fixat per a sempre. Les descripcions, els diàlegs, els detalls esglaien pel seu realisme, per la seua versemblança; qualsevol lector pot trobar acurades i esgarrifants escenes, des del paisatge l'endemà del bombardeig franquista de Xàtiva o l'arribada dels milicians a Rafelbunyol el juliol de 1936. O l'empresonament i mort del pare del protagonista, amb tints tan veristes com el dramàtic *Sumaríssim d'urgència* de Gonçal Castelló. La lectura de *Rama* espanta i captiva ensems per la seua duresa: ens enfrontem a l'època més turbulenta del S. XX, des dels ulls d'un protago-

nista que intenta sobreviure a les circumstàncies i lluitar per la pròpia supervivència física, perdut ja el seu món, aquell que s'albirà amb la República, i encalçat llòbregament per la solitud i la mort.

Al capdavall, podem enllaçar aquest magnífic treball de Peña amb el corrent europeu de recuperació de la memòria que, des de la II Guerra Mundial, ha cercat de trobar en els testimonis personals les claus dels esdeveniments històrics. Qui no ha llegit testimonis dels supervivents dels horrors d'aquella contesa? Ens calia als valencians aquesta veu, aquest testimoni que, a més del valor històric, presenta un autor sòlid que mamprén a apuntar al més alt dels seus objectius.

Alexandre Navarro

Un Tirant per al segle XXI

Si Joanot Martorell alçara el cap restaria agradósament sorprès que la novel·la que escriví fa cinc segles llargs continua amb plena vigència. I la versió que presentem avui n'és una mostra contundent. Un Tirant per al lector de 2004, amb un llenguatge tan natural com creïble.

TIRANT LO BLANC

JOANOT MARTORELL

ADAPTACIÓ DE JOAN PELLICER I ROSA GINER

COL·L. "LA UNITAT", 187, 687 PÀGS

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2004

L'estrenu cavaller Tirant cavalca de nou per les premses valencianes. Mercès a la iniciativa dels dos professors de la Universitat de València —lloada siga enmig del cafarnaüm institucional— Joan Pellicer i Rosa Giner, ha estat realitzada una nova versió de l'obra de Martorell. A grans trets, l'originalitat de la versió és l'adaptació del llenguatge de l'obra a la sensibilitat lectora actual, és a dir, assolir que avui siga llegida amb la mateixa naturalitat i proximitat que un lector mitjanament culte de les darreries del S.XV podia aproximar-se al text original. A més, han "alleugerit" el text de molts dels raonaments, discursos i parlaments que són a la versió original per tal d'afavorir la comprensió lectora, tot i que, com afirmen,

“encara que no hem *tret* cap passatge a la novel·la original, sí que hem *descarregat* l’original”. Fet i fet, la intenció primordial ha estat l’elaboració d’una “edició essencial” de l’obra, a semblança del mètode amb què les literatures occidentals han reviscolat llurs clàssics. Aquest projecte tirantià podria comptar amb algun il·lustre i llustrós antecedent com, per exemple, aquella espectacular edició fascicular que la revista *El Temps* dugué a terme el 1986 amb il·lustracions de Mariscal. En qualsevol cas, l’edició continguda dins d’aquest sòlid volum —que s’aproxima volumètricament a l’edició *prínceps*, que hem tingut recent ocasió de contemplar, ja que ha estat exposada a València— presenta fidelment el lèxic martorellianà quan es tracta de formes vives, siga on siga, i presenta l’accentuació valenciana d’acord amb la gènesi “de(s) seu(s) autor(s)”. També ha estat simplificada la *valenciana prosa*, amb la seua abundor d’hipèrbatons i enfarfegaments sintàctics, tot i conservant —en la mesura del possible— el to solemniàl, que avui esdevindria classicitzant, de la novel·la. També en la mateixa línia ha estat reduïda la divisió en capítols de la novel·la, impracticables en una versió amb la intencionalitat pretesa. L’únic

qüestionament, humil, del sotasignat, és l’eliminació del temps verbal del perfet fort —aquell *diguí* o *cantàrem* tan viu encara— i la seua substitució pel perfet simple, justificat per un major ús a l’àmbit lingüístic, tot i que és ben viu a la zona central del nostre país.

Minúcies a banda, els autors remarquen la voluntat d’haver creat una versió “divulgativa”, que permeta una aproximació del lector modern a la més important aportació valenciana a la literatura universal.

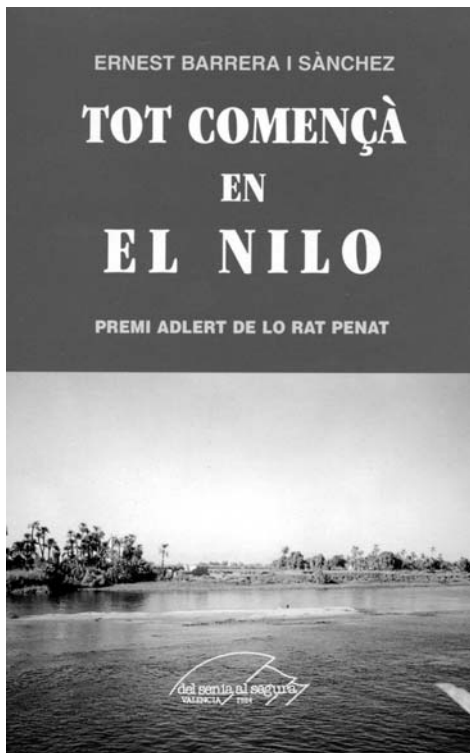
No podem, tanmateix, deixar d’establir un gojós paral·lelisme —salvant totes les distàncies salvables— entre aquesta iniciativa i la del llorejat J.F. Mira amb la seua impagable i atraient versió dels *Evangelis* i part del *Nou Testament*. Totes dues potser comparteixen l’esperit d’aproximació i aclimatació contemporània d’obres imponents que restaven gairebé matèria arqueològica per la seua pròpia magnitud.

Alexandre Navarro

El gran maestro

Tot començà en el Nilo es una novela en donde el misterio, la intriga, el esoterismo y la magia están presentes a lo largo de toda la historia, presentando al lector antiguos jeroglíficos egipcios grabados en las piedras de sus pirámides milenarias.

TOT COMENÇÀ EN EL NILO
ERNEST BARRERA I SÀNCHEZ
PREMI ADLERT DE LO RAT PENAT
275 PÀGS.

EDITORIAL "DEL SENIA AL SEGURA", VALÈNCIA, 2004

Estamos en una época en la que los escritores se sienten atraídos por historias de misterios ancestrales, pero la verdad es que sólo unos pocos consiguen pasar por la prueba de fuego, o sea, captar la atención del lector, requisito que cumple con creces la obra que nos ocupa. Se trata de una novela de misterio que narra los avatares de una expedición arqueológica al Nilo, su autor Ernest Barrera y Sànchez quien, según la información facilitada por la editorial en una de las solapas del libro, es un escritor tardío que ha sido galardonado con el Premio Adlert de Lo Rat Penat en tres ocasiones. La primera vez que Barrera obtuvo este galardón fue en el año 1998 por su novela *El Pedrapiquer*, la segunda en el 2000 por su obra *La passió i l'angoixa de pintar*. Su tercera vez ha sido en la última convocatoria del "Premi Adlert".

La novela premiada *Tot començà en el Nilo*, está dividida en 22 capítulos, después del primero, lugar elegido para el planteamiento inicial, el autor nos introduce en una dinámica donde el misterio y la intriga hacen que nuestro interés no decaiga un solo instante. Los acontecimientos tienen su inicio cuando el verano del 57 ya asomaba por las hojas del calendario. Bajo los auspicios de la ONU, cuatro arqueólogos europeos toman parte en una expedición al Nilo con el propósito “de realizar una excavación conjunta” en el campamento de Uad al-Kirib, a las afueras de Luxor.

Contra todo pronóstico los arqueólogos hacen un hallazgo impresionante, se trata de una cripta funeraria rectangular matemáticamente perfecta, de medida exactas y precisas, hecha en la proporción de Fi o regla dorada, cámara mortuoria que pertenece a algún destacado miembro de la corte de Amosis, faraón de la XVIII dinastía, su nombre Hypsut, no aparece en ninguno de los catálogos conocidos por los expertos, por otra parte los extraños símbolos que rodean el sarcófago son desconocidos por los investigadores. El intento de llegar a lo desconocido descifrando el signo Djet o los jeroglíficos precedidos por el

Ideograma de Maat no da resultado, hecho que entorpece sus expectativas. El trabajo está terminado y los arqueólogos salen de Egipto hacia sus lugares de trabajo habituales pero en su interior queda una cierta inquietud. Paradójicamente los símbolos de Hypsut se encuentran, posteriormente, en unas excavaciones en Grecia. Otra vez Hypsut, si no era un faraón ¿quién era? ¿Quizás un *Gran Maestro*?

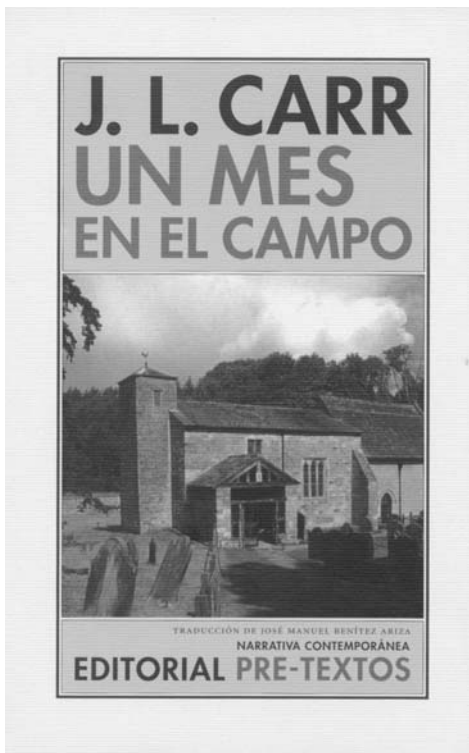
Interesante en todo momento, el autor desarrolla una historia bien documentada tanto en la historia del Egipto antiguo y la cultura helénica, como en los métodos de trabajo que suelen utilizar los arqueólogos. Barrera sabe llevar al lector hasta las mismas entrañas de un misterio que sólo en las últimas páginas de la obra tendrá solución, a mi juicio de compromiso. Hacía muchos libros que no disfrutaba tanto con la lectura.

M^o Teresa Espasa

Un idilio rural

Oxgodby, pueblo del norte de Inglaterra, se convierte, durante el verano del año 1920, en el lugar de convalecencia para Tom Birkin. *Un mes en el campo* es la primera novela traducida al castellano de James Lloyd Carr (1912/1994) editada por la editorial Pre-Textos. La idea del autor era escribir “un idilio rural”.

UN MES EN EL CAMPO

JAMES LLOYD CARR

TRADUCCIÓ DE JOSÉ MANUEL BENÍTEZ ARIZA
COL·L "NARRATIVA CONTEMPORÁNEA", 17, 133 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

1920, Europa vuelve a nacer. Los nuevos nacidos (los que no han muerto) se encuentran cargados de reminiscencias excesivamente sangrientas y abominables. Los propios actores (los soldados supervivientes) intentan, casi siempre en vano, reconstruirse y proporcionarse de nuevo trocitos de vida, pero sobre todo dejan que pase el tiempo necesario para borrar de la memoria lo imborrable. *Un mes en el campo* no trata de la guerra sino de un ex soldado quien, a pesar de emplear un tono sarcástico, se atreve a recuperar la fe en los sentimientos humanos; se atreve a pensar que tuvo suerte de salir con vida de las trincheras. Tom Birkin, restaurador de pinturas, se ve ayudado en su renacimiento por un verano placible y unas personas hospitalarias, magnánimas y filántropas.

James Lloyd Carr utiliza un tono descriptivo para relatar el carácter de la época en el medio rural del norte de Inglaterra: los lugares —la iglesia, la estación de tren, etc.— y los paisajes. Pero no abre las entrañas de ningún personaje y todos ellos, incluido el protagonista, siguen guardando para ellos mismos sus pasados, con sus misterios, revelando solamente algunos aspectos benignos. Los habitantes de Oxgodby destacan por sus características efímeras como condición intrínseca a la naturaleza humana, igual que el verano —paroxismo de la plenitud en el campo—, igual que los cielos azules, que las flores preponderantes, que las guerras y la propia vida. La religión, puesta en duda por las atrocidades y las barbaries recientemente vividas y vistas en Europa, conoce un mal momento pero se convierte en un remedio, aunque de forma muy patética, para luchar contra la indolencia del día a día de esos campesinos y también sirve a los anfitriones para esquivar el aburrimiento, casi inevitable, de la vida rural.

Aunque la intención del escritor era escribir “una historia ligera”, esa falta de engancho y de peso, perjudica al buen estilo del relato y deja, quizás, al lector una sensación de extrañez que

le impedirá acercarse, entrar en la piel de los personajes, ir más allá de las páginas y vivir con ellos, aprovechando la suavidad de esa época estival. No obstante, el autor se atreve a relatar con mucha veracidad la realidad de esta cotidianidad, sin intentar quebrar la indolencia de estos días calurosos: una apatía diurna que, por supuesto, se ve marcada por la monotonía, por un ritmo estacionario que podría llegar a pesar al lector.

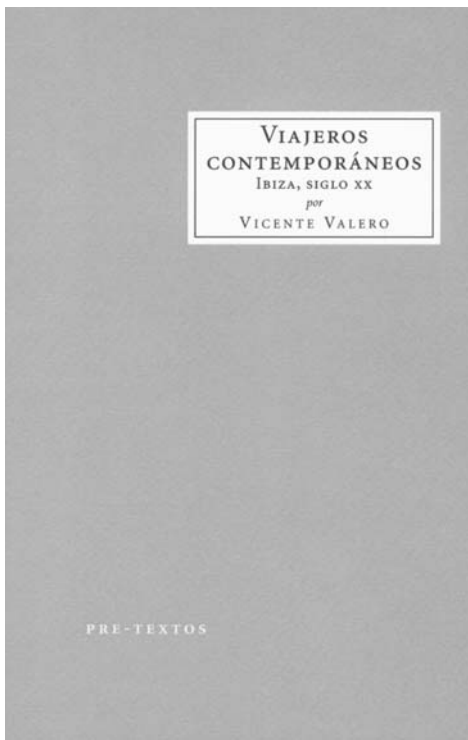
Cabe reconocer también el trabajo de traducción de José Manuel Benítez Ariza. El traductor supo conservar toda la riqueza del vocabulario y ha sabido respetar el estilo del autor. La editorial Pre-textos sigue demostrando que figura entre las mejores editoriales españolas, proponiendo una excelente presentación que invita sin lugar a duda al lector a hojear la novela.

Jerome Biard

El magnetisme de l'illa blanca

Quina energia tenia l'illa blanca, capaç de seduir artistes i intel·lectuals d'arreu del món? La raó d'aquesta atracció és el que persegueix Vicente Valero en *Viajeros contemporáneos: Ibiza, siglo XX*, un "meta-dietari" peculiar, si bé repetitiu, que indaga en l'experiència viscuda del paisatge.

VIAJEROS CONTEMPORÁNEOS. IBIZA, SIGLO XX

VICENTE VALERO

COL·L. "COSMÓPOLIS", 3, 248 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, 2004

Ningú millor per parlar d'una illa que un illenc. Els que hi han viatjat o els que hi han viscut una temporada, difícilment poden anar més enllà d'una experiència fragmentada: entren i ixen d'ella al seu gust, trien els moments i els llocs on instal·lar-s'hi i, fins i tot, la companyia. L'illenc, en canvi, viu des què naix la condició isolada. Envoltat d'aigua i amb el rumor constant del vent a cau d'orella, el caràcter s'afaiçona d'una manera distinta a la del peninsular. Probablement és aquesta experiència vital allò que ha dut el poeta i assagista eivissenc Vicente Valero a indagar en les passions que aquest bocí de terra aïllada —però agraïda— ha despertat al llarg del segle XX.

Un ventall ben heterogeni de persones —escriptors, pintors i filòsofs— ha

buscat a Eivissa recer físic i espiritual. Aquest és el cas de Walter Benjamin, sobre el qual l'autor ha escrit també *Experiencia y pobreza. Walter Benjamin*. Tal com apunta Valero, Benjamin, fascinat des del primer moment per l'arquitectura i el paisatge eivissenc: “vivió plenamente la experiencia de la arquitectura rural ibicenca, una experiencia profunda del paisaje, de la soledad, del clima, en una casa capaz de evocar lo primitivo, la vida sencilla y elemental” i ho va fer —matisa Valero— en “un entorno natural privilegiado”, si bé es tractava de la experiència “del viajero ocioso”, perquè com apunta Valero “Los campesinos tenían una experiencia diferente de esta misma arquitectura”. I com que la curiositat es satisfà de vegades amb rapidesa i ferocitat, a Benjamin —que visità l'illa en diverses ocasions— cap estada li ompliria tant com la primera. Serà que tal com Valero escriu: “el mito de las islas nos enseña muy bien que la experiencia utópica sólo es posible vivirla una vez”. Tot i així, a pesar de la immediatesa i la fugacitat d'aquest plaer, molts escriptors, artistes i viatgers van voler experimentar-lo. Aquest va ser el cas de Camus, La Rochelle, Prévert, Tzara, Alberti, María Teresa León, Josep Lluís

Sert, Raoul Hausmann o, fins i tot, de personalitats tan peculiars com Vicent Blasco Ibáñez i Santiago Rusiñol.

A partir d'un *collage* de vides que van passar per l'illa, Valero hi recull els dies d'aquests visitants, detalls tan heterogenis com les cases on van viure, els llocs i les persones que freqüentaven, el perquè, quan i de quina manera van arribar i van marxar de l'illa, i, sobretot, es recrea en com va viure cadascú l'experiència del paisatge i de la llum.

L'atracció que oferia una natura verge, en estat pur, amb una llum i un sol potents i una arquitectura primitiva —concebuda pels pagesos per suportar la calor al bell mig de l'illa— suposaven una existència encara “salvatge” per a aquells que venien de fora. Sense aigua potable ni energia elèctrica, l'austeritat del dia a dia —a banda de la bellesa de l'illa— que reconeixia i agraiïa fins i tot un esperit tan amarg com el de Cioran va atreure aquella gent nascuda, en la major part dels casos, al si d'un món i d'una educació burgesa, on hom s'envolta d'objectes, més o menys luxosos, per tal d'arribar a la felicitat.

Lourdes Toledo